

Uluslararası
Doğu Türkistan
STK'lar Birliği

Bilgi Notu:

#ÜRÜMÇİ YANGINI

Yayın Tarihi: 01/12/2022

Hazırlayan: Yusuf Sosun, Abdureşid Eminhaci

Bu kısa bilgi notu Uluslararası doğu Türkistan STK'lar birliği tarafından 24 Kasım Ürümçi'de meydana gelen yangın ile ilişkili ve hâlihazırda Doğu Türkistan'da devam etmekte olan soykırım konusunda kamuoyuna bilgi vermek ve mevzu ile alakalı programlarda kullanılması için hazır bilgi kaynağı olarak sunulmuştur.

❖ Bilgi Notu: #Ürümçi Yangını

- Zero-KOVID karantina uygulamaları 2022, Ağustos ayında başladı
- Ürümçi, Gulca, Kaşger, Turfan, Hoten ve diğer şehirlerde insanlar tamamıyla evlerine kapatıldı ve ilk günlerinde
 - Kapılar kaynaklandı, dışarı çıkış yasaklandı
 - Üretim durduruldu, tarlalardan ürünler toplanamadı ve tarımla uğraşan çiftçiler iflas etti
 - Doğu Türkistan halkı ekonomik açıdan büyük depreme uğradı
- Karantina bir ay boyunca devam etti. Neticede, 40 günün sonunda:
 - Yemek ulaşımı, tedavi imkanları ve diğer ihtiyaçlar karşılanmadı
 - Doğu Türkistan'da açlıktan ve tedavi eksikliğinden dolayı onlarca insan hayatını kaybetti.
 - Doğu Türkistan halkı sosyal medyada isyan etti.
 - Eylül ayında bu olay dünya gündemine Açlık Soykırımı olarak geldi
- Karantina devam ederek, yaklaşık yüzüncü gününe ulaşırken:
 - Devam eden tüm tepkilere rağmen Çin tarafından hiçbir resmi yanıt gelmedi
 - 24 Kasım, geç saatlerinde Ürümçi şehrinde Uygurların yaşadığı bir sitede yangın çıktı, binanın 14. katında başlayan yangın 21. katına kadar devam etti.
 - Binanın kapıları, güvenlik çıkışı ve çatıya çıkış kapıları bile kapatılmış olduğundan dolayı içerideki ailelerin kaçması imkansızdır.
 - İtfaiye araçlarının giriş yolları kapatıldığı için siteye giriş sağlanmadı. Ayrıca İtfaiyecilerin müdahale etmeden bekledikleri de medyaya yansımıştır.
 - Yangında kalan ailelerin kendilerini kurtaramamasının diğer nedeni ise yangın anında binanın su teminatının kesilmesi olmuştur.
 - Çin yangında sadece 10 kişi hayatını kaybetti dese de, yanarak yada istan zehirlenerek hayatını kaybedenlerin sayısının en az 40'ın üzerinde olduğu sosyal medya paylaşımlarında görülmektedir.
 - Çin yangın anında işlediği suçtan kaçınmak için halkın kendilerini yeterince kurtarmaktan aciz geldiğini söylemiştir.

- Şu ana kadar vefat edenlerden kimliği tespit edilenler ise:

İsim	Resim
Kamarnisahan Abudureheman, 47 yaş	
Shehide Eli, doğum tarihi 11/8/2009, 13 yaş	
Abdurahman Eli, doğum tarihi 11/6/2011, 11 yaş	
Imran Eli, doğum tarihi 11/24/ 2013, 9 yaş	
Nehidye Eli, born 1/6/2017, 5 yaş	
Bahargul	

Yangında vefat eden ve İsimleri bilinmeyen kişiler

- Yangın sonrası Ürümçi dahil birkaç şehirde Çin'in KOVİD uygulamalarına karşı isyan çıktı
 - Ürümçi'de isyan 24 ve 25 Kasım günleri devam ettiği belgelenmiştir.
 - Ürümçi isyanına müteakiben olarak ise 26 Kasım Wuhan, Nanjiang, ve Şanhay'da, 27 Kasım Doğu Türkistan'ın Yenisar şehrinde, Çin'in başkenti Pekin, Zhengzhou, Chengdu, Hangzhou şehirlerinde Çin halkı sokaklara dökülmüştür. İsyanlarda kullanılan sloganlar ise karantinanın sonlandırılması, Şi Jinping'in istifa etmesi ve insanların sokağa çıkmasına izin verilmesi yönündedir. İsyan edenler kendilerine hayatlarında emin olamadıkları için sokakta isyan ettiğini belirtmektedir.

Tarih	Nerde	Protestocuların talepleri ve atılan Sloganlar	Çin güçlerinin müdahaleleri	Kaynak
11/24/2022	Ürümçi'nin Tanrıdağ Bölgesi Büyük Pazar yakınlarındaki bir sitenin 16. katında yaşayan Uygur evinde yangın çıktı.	Karantina son bulsun	Protestoculara karşı çok sert müdahalede bulundu	https://twitter.com/uygur_haber/status/159625492059177795?t=IcQBzMvybkGCN2frXO130A&s=08
11/25/2022	Mi Dong Bölgesi, Ürümçi	Karantina kaldırılсын	Protestoculara karşı çok sert müdahalede bulundu	https://twitter.com/MALi_atayurt
11/25/2022	Şi Mo Go Bölgesi, Ürümçi	Karantina kaldırılсын	Polisler Sokağı Kapadı	https://twitter.com/MALi_atayurt

11/26/2022	Şanhay	Özgürlük, Özgürlük	Policler Protestocuları yatıştırmaya çalıştı	MAlıatayurt
11/26/2022	Şanhay	Çin Komünist Partisi devrilsin	Policler Protestocuları yatıştırmaya çalıştı	https://twitter.com/MAlıatayurt/status/1596799744403451905/video/1
11/27/2022	YENİSAR	Karantina kaldırılınsın	Tutuklamaların olduğu ve halkın direnmeye devam ettiği belirtildi.	https://twitter.com/MAlıatayurt/status/1596902667682742274?cxt=HHwWhIDUgf-gq6ksAAAA
11/27/2022	DoğuTürkistan'ın Korla	karantina kaldırılınsın	Halkla Polic Arasında çok sert çatışma yaşandı	https://twitter.com/MAlıatayurt/status/1596908306710265856?cxt=HHwWgICwhZ3praksAAAA
11/26/2022	DoğuTürkistan'ın Gulca	karantina kaldırılınsın	Polis güçleri protestocuları engelleyemeyince tomalar devriye girdi	https://twitter.com/MAlıatayurt/status/1596910023757549568?cxt=HHwWgMCihZbNrqsAAAA
11/27/2022	DoğuTürkistan'ın HOTEN	Karantina kaldırılınsın	Policler protestocuları engellemeye çalıştı	https://twitter.com/MAlıatayurt
11/27/2022	Pekin köprüsünde	Başkan Xi'ye yönelik açıkça küstah	Sert bir şekilde bastırıldı	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63779250
11/27/2022	Zhengzhou	Bana özgürlük verin ya da beni öldürün	policler tarafından puskurtuldu	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63779250
11/26/2022	wu han	Xi ve ÇKP'yi istifaya çağırdı	policler müdahale etti	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63779250
11/26/2022	NAN JIANG	Xi ve ÇKP'yi istifaya çağırdı	POLİCLER TARAFINDAN ENGELLENDİ	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63779250
11/27/2022	Chengdu	Xi ve ÇKP'yi istifaya çağırdı	ENGELLENDİ	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63779250
11/28/2022	Şangay'	protesto yolu boyunca büyük bariyerler dikildi	polis çok sayıda tutuklama yaptı	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63785351
11/29/2022	Hangzhou	küçük bir protesto	hızla durduruldu	https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63785351

• **Sonuç:**

- Çin Doğu Türkistan'a yönelik soykırım politikalarını devam ettirmekte.
- Toplama kampları, köle işçilik, çocuk kampı, organ çalımı, seyahat özgürlüğünün yeni sıra, günümüzde Karantina adı altında insanları ölüme terk edecek insani olamayan uygulamaları yürütmektedir.
- Fikir özgürlüğü olmadığından dolayı halkımız sessizce hayatlarını kaybetmeye mahkûm olmuştur.
- Diğer yandan, diğer egemen devletler, bağımsız olması gereken Uluslararası kurumlar, BM, AB, İslam İş birliği Teşkilatı ve Türk Devletleri Teşkilatı gibi kurumlar dahil Doğu Türkistan'daki soykırıma karşı hiçbir verimli girişimde bulunmamakla beraber, günümüzde yaşanan bu vahim olaya da yeterince ses çıkarmamaktadır.

Devam eden Soykırım politikaları ve Genel durum:

- Dini Baskılar;
 - Doğu Türkistan'da her türlü dinin faaliyet suç sayılmaktadır.
 - Namaz kılmak. Oruç tutmak. Hacca gitmek. Kuran okumak. Dini kitapları bulundurmak. Vaaz dinlemek ve benzeri gibi dini ibadetler yasak hale gelmiştir. Karşı çıkanlar ve önceden bu tür ibadetlerde bulunanlar toplama kampına alınmaktadır.
 - 24 Eylül 2020'de Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü (ASPI), Doğu Türkistan'daki camilerin durumuyla ilgili rapor yayınlamış olup, rapor uydu görüntüleriyle desteklenmiş ve Doğu Türkistan'da yaklaşık 16,000 caminin (toplamin camilerin %65'i) hükümet politikasının bir sonucu olarak 2017'den bu yana yıkıldığını veya hasar gördüğünü ortaya koymuştur. Bunun içinde tamamen yıkılan cami sayısı 8,500 civarında olup, buldozerlerle yıkılan camilerin bazılarının yerleri şimdilerde boş arazi haline getirilmiştir.
 - Geri kalanları ise İslami tarzdaki mimari ve sembollerden arındırılarak tahrip edilmiş, bazılarının girişlerine "partiyi sevin, ülkeyi sevin" tarzı yazılar asılmıştır. Bununla birlikte 2017'den beri önemli kutsal mekanların (türbe ve mezarların) %30'u büyük ölçüde yıkılmış, %28'i ise hasar görmüştür. Bazı mezarlıklar ise taşıma bahanesiyle yok edilmektedir.
- **Çifte dil politikası:**
 - 2004 yılında, Çin rejimi Xinjiang Komitesi ve Özerk Bölge Halk Hükümeti, "Çift dilde öğretimi geliştirmeye yönelik hizmet kararı" yayımladı.
 - 2005 senesi çift dilde eğitimin kapsamı anaokullarına kadar genişletildi. 2008 yılında, politikanın hızlandırılması için ilkokul ve ortaokullarda çift dilde eğitimin daha yoğun bir şekilde uygulanmasına dair yönetmelikler yayımlandı.
 - 1977 -1950

- ✓ Ana dilde eğitim.
- ✓ Müfredata Çincenin eklenmesi.
- ✓ (以民文为主).
- 1977-2002
 - ✓ Çift dilli eğitim (Çince ağırlıklı).
 - ✓ Çift dilli eğitimin geliştirilmesi.
 - ✓ (民汉兼通).
- 2002-2017
 - ✓ Çince eğitim.
 - ✓ Üniversitelerde Uygurcanın kaldırılarak derslerin Çince okutulması.
 - ✓ Ana dilinin yabancı dil dersi hâline getirilmesi.
 - ✓ (以汉为主).
- 2017
 - ✓ Ana dil derslerinin kaldırılması
 - ✓ Uygurca ve Kazakçanın yasaklanması
- **Demografik değişim:**
 - Çin rejimi Doğu Türkistan'ının asıl sahiplerinin Müslüman Uygur ve diğer milletlerin olduğu gerçeğini göremezden gelerek 1949'dan bu yana Han Çinlisi göçmenleri bölgeye yerleştirerek Doğu Türkistan'ın demografik yapısını değiştirmektedir. 1950-1980 dönemlerinde aktif olarak teşvik edilen han göçü sonrasında Doğu Türkistan'da 1947'de toplam nüfusun yaklaşık %6'sını oluşturan Han nüfusu, 2000li yılında toplam nüfusun %40,6' sini oluşturmaktadır.
- **Aile planlaması:**
 - 2017'den itibaren ise tüm Doğu Türkistan'da tek çocuk sahibi olmaya yönelik propaganda ve baskılar arttırılmıştır. Çin'den sızdırılan "Karakas Listesi" adı verilen gizli evraktaki verilere göre Doğu Türkistanlıların toplama kamplarına götürülmeleri için yeterli görülen 48 sebepten biri de çok çocuklu olmaktır.
 - Çin doğu Türkistan'da toplama kamplarının kurulmasına paralel olarak önceden de uygulana gelmekte olan Doğum kontrol kampanyasını daha baskıcı hale getirmiştir. Bu kampanya sonucu Kaşgar ve Hotan bölgesinde doğum oranları 2015 den 2018 yılına kadar %60 tan fazla düşmüştür. 2019 yılında ise %24 düşmüştür. Ama bu oran Çin genelinde ise %4.2 oranındadır.
- **Zorla kürtaj**
 - Çin'in Doğu Türkistan'da uyguladığı doğum kontrolü siyaseti nedeniyle milyonlarca kürtaj yapılmıştır.

- Sadece 1993 senesinde Doğu Türkistan'da nüfusu 200.000 civarında olan bir şehirdeki anne adaylarının 35 binden fazlasının doğum hakkı kısıtlanmıştır. Onlardan 10.708 kadın zorla kısırlaştırılmış ve 953 kadın kürtaja zorlanmıştır. 18.000 nüfuslu diğer bir şehirde ise sadece 1.000 kadına çocuk doğurma hakkı verilmiştir. Üstelik birçok anne zorla kürtaj sırasında hayatını kaybetmiştir.
- **Kardeş aile projesi;**
 - Asya Toplumları Merkezi'nin yayınladığı rapora göre, Çin rejimi 2014'te 200 bin, 2016'da 110 bin ve 2017'de ise bir milyonun üzerinde Han Çinlisini kardeş aile projesi kapsamında Müslüman Uygurların evine göndermiştir.
 - Çin rejimi yönetimi 2005 yılından itibaren Doğu Türkistan'ın köylerindeki gençleri "iş gücü fazlalığı" bahanesiyle Çin'in uzak bölgelerine göndermeye başladılar.
 - 2005 yılında 670 bin, 2006 yılında 120 bin ve 2007 yılında bir milyon 450 bin genç memleketinden alınarak Çin'deki fabrikalara gönderildi.
 - 1 Mart 2020'de Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü'nün (ASPI) yayınladığı rapora göre, 2017-2019 yılları arasında Çin'in iç bölgelerindeki fabrikalara götürülen Doğu Türkistanlılar sayısı 80,000'den fazla olmuştur ve onlar teknoloji, giyim ve otomotiv sektörlerinde çalıştırılmıştır. Fabrikaların 82'den fazlası tanınmış küresel markanın tedarik zincirinde bulunan fabrikalar olduğu da tespit edilmiştir.
 - Ayrıca Doğu Türkistan, Çin pamuğunun %85'ini ve dünya pamuğunun %20'sini üretmektedir. Araştırmaya göre, 2018'de Doğu Türkistan'ın üç farklı bölgesinden zorla çalıştırma veya transfer programı aracılığıyla en az toplam 570,000 kişi hükümet tarafından pamuk toplamaya zorlanmıştır. 2019'da bölgedeki pamuk tarlalarının %70'i elle toplanmıştır.
- **Toplama kampı:**
 - Toplama kampları ise 2014 yılında inşa edilmeye başlandı.
 - Sadece inşa edilen kamplardan bir tanesi 17 Nisan 2017 tarihinde Kaşgar ilinin Peyzavat ilçesinde maliyeti 103 milyon RMB olan 55 bin m2 büyüklüğünde devasa bir kamp inşa edilmiştir.

- 2021 yılında Newlines Enstitüsü tarafından yayınlanan Uygur Genocide raporunda ise hapisane dışın daki toplama kamplarının sayısının 1300-1400 civarında olduğu ortaya konulmuştur.
- Doğu Türkistan'da kurulan toplama kamplarında yaklaşık sekiz milyon Doğu Türkistanlı her türlü işkencelere maruz kalmaktadır.
- Ayrıca yetişkinler için toplama kampları tesis edilirken ebeveynlerinden zorla koparılan çocuklar için çocuk kampları tesis edilmiştir.
- Kaliforniya merkezli sivil toplum kuruluşu RAND, çeşitli uydu görüntülerini analiz ederek Doğu Türkistan'daki çocuk kampları hakkında 2020 Nisan ayında bir rapor hazırlamıştır. Raporda 2017'de Doğu Türkistan genelinde 562 900 çocuk ailelerinden kopartılarak 4387 sözde yatılı okullara yerleştirildiği, 2017'den beri sözde yatılı okullarda eğitim gören çocukların sayısında %76,9 oranda artış olduğu ve bu çocukların hepsinin 1 ila 10 yaş arasında oldukları tespit edilmiştir.
- New York Times gazetesinin 28 Aralık 2019 tarihli haberi, Doğu Türkistan'daki Han Çinlisi olmayan yaklaşık 500.000 çocuğun Çin komünist rejiminin devlet okullarına yatılı okumak üzere zorla yerleştirildiğini ortaya çıkarmıştır.

• **Kaynak:**

Yukarıdaki bilgiler aşağıdaki kaynaklardan derlenerek toplanılmıştır.

ETHR, Çin'in Doğu Türkistan'da Kadınlara Yönelik Uyguladığı İnsan Hakları İhlalleri Rapor- 02, Temmuz 2021. <https://www.ethrw.org/cinin-dogu-turkistanda-kadinlara-yonelik-uyguladigi-insan-haklari-ihlalleri/>

ETHR, Doğu Türkistan Soykırımı Raporu, ETHR, Mart 2022, <https://www.ethrw.org/dogu-turkistan-soykirimi-raporu/>

ETHR, Doğu Türkistan'da Çin Toplama Kampları Raporu: Bilinçli, Planlı ve Sistematik Soykırım Tesisleri, Şubat 2022, <https://www.ethrw.org/dogu-turkistanda-cin-toplama-kamplari-raporu/>

UDTSB, Doğu Türkistan Raporu, Link: <https://udtsb.com//page/dogu-turkistan-raporu/268>